

UN EVENIMENT EDITORIAL ÎN PRINCIPATUL MOLDOVEI ÎN ANUL 1853 – *COLIBA LUI MOȘU' TOMA*

MIRCEA-CRISTIAN GHENGHEA

(Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”)

În data de 12 ianuarie 1853, în „Gazeta de Moldavia” putea fi citit un anunț semnat de Teodor Codrescu, prin intermediul căruia publicul din principatul Moldovei era informat de traducerea în limba română a romanului *Coliba unchiului Tom*: „*Coliba Moșului Toma sau Vieța negrilor în Sudul Staturilor-Unite*. De D-na Henrieta Beeșer Stove. Traducere în 2 volume în 8-⁰ de Col. M. Kogălniceanu și Comisul Teodor Codrescu, va eși în curând de sub teascurile tipografiei Buciumului Român. Scrierea aceasta, publicată în America, a câștigat un succes pe care nici o scriere n-a căpătat vre-odinioară. Aceasta-i săgetătura vie a sclaviei”. După ce sublinia importanța romanului și impactul pe care l-a cunoscut în lumea occidentală, menționând că „nu-i nici un jurnal, nici o revistă care să nu fi dat o critică, și un analis; nu este o casă în care să nu fi străbătut, nici un om, nici o femeie, nici un copil știind carte, care să nu o fi cetit”, Teodor Codrescu își exprima nădejdea ca și în Moldova lucrarea să se bucure de succes: „Dacă și în Moldova scrierea aceasta va afla o îmbrățișare, traducătorii făgăduesc că, ediția a doua o vor face cu stampe pe care înadins le vor aduce din Paris”¹.

Autorul acestei înștiințări, comisul Teodor Codrescu, se făcuse deja cunoscut la Iași datorită unor activități specifice domeniului gazetăresc, printre care înființarea stabilimentului numit Tipografia Buciumului Român, ce ulterior avea să fie printre cele mai cunoscute din târgul Ieșilor. Inițiativa traducerii lucrării *Coliba unchiului Tom* i-a aparținut însă lui Mihail Kogălniceanu. În urma demersurilor efectuate de către Kogălniceanu², aflat, spre sfârșitul anului 1852 la Paris, Teodor Codrescu s-a hotărât să traducă, în principatul Moldovei, romanul scris de Harriet Elisabeth Beecher Stowe. Deveniseră, deja, cunoscute atât deosebitul succes de public înregistrat, cât și dezbaterile și discuțiile provocate pe tema sclaviei în Statele Unite ale Americii, Anglia, Franța și în spațiul german.

În literatura noastră de specialitate este menționat faptul că traducerea lui Teodor Codrescu a fost efectuată pe filieră franceză. Într-adevăr, după cum se arată și pe paginile de gardă ale celor două volume apărute în 1853, Codrescu a avut la

¹ T. Codrescu, *Bibliografie*, în „Gazeta de Moldavia”, anul XXV, nr. 4, 12 ianuarie 1853, p. 13.

² Thomas Amherst Perry, *Passage to Romania. American Literature in Romania*, Iași-Oxford-Portland, The Center for Romanian Studies, 2001, p. 34–35.

dispoziție o traducere aparținându-i lui Léon Pilatte, apărută în Franța în decembrie 1852³. Acesta din urmă fusese ales ca traducător al romanului, în anul respectiv, pentru ziarul parizian „La Presse”, fiind considerat și un bun cunoscător al realităților specifice sudului Statelor Unite ale Americii, unde trăise timp de doi ani⁴.

Vestea despre traducerea în limba română și tipărirea la Iași a romanului scris de Harriet Beecher Stowe s-a răspândit repede, nu doar în Moldova, ci și în Țara Românească și în Transilvania, și a avut ecouri care au depășit așteptările ce fuseseră exprimate de Teodor Codrescu. Foarte active în ținerea la curent a lectorilor cu noutăți referitoare la procesul editorial s-au dovedit a fi publicațiile din Transilvania – „Gazeta de Transilvania”, „Telegraful Român” și suplimentul „Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură”. Astfel, în „Telegraful Român” din 21 martie și în „Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură” din 25 martie 1853 au fost reproduse înștiințarea și invitația la prenumerație a lui Teodor Codrescu, arătându-se că traducerea „va eși cel mult până la 15 Iunie. – Bani se plătesc acum pe giurătaș sau și toți, de care spre asigurare va primi bilet de prenumerație”. Redacțiile ambelor publicații anunțau că primesc sumele necesare pentru achiziționarea lucrării⁵. S-au întocmit liste de prenumerați nu doar pentru Moldova, Țara Românească și Transilvania, ci și pentru români trăitori în afara acestor provincii, interesul stârnit de *Coliba unchiului Tom* fiind, pe bună dreptate, extraordinar⁶. Faptul că atare a fost subliniat și într-o mai veche cercetare a lui Paul Cernovodeanu, care a arătat că a fost vorba de „un adevărat eveniment editorial”⁷.

Încă înainte de 15 iunie, toate cele trei gazete românești din Transilvania anunțau că „după înștiințarea ce am primit de la Iași «Coliba lui moșu' Toma» a ieșit de sub teasc, și se va trimite cât mai curând abonaților, și fiindcă dorința generale a fost ca această tare interesantă carte să se înăvujească și prin stampe,

³ Paul Cernovodeanu, Ion Stanciu, *Imaginea Lumii Noi în țările române și primele lor relații cu Statele Unite ale Americii până în 1859*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1977, p. 143.

⁴ Claire Parfait, *Un succès américain en France: La Case de l'Oncle Tom*, în „E-rea. Revue électronique d'études sur le monde anglophone”, 7.2/2010, articol accesibil online la adresa <http://erea.revues.org/981>, consultat în data de 21 septembrie 2012.

⁵ „Telegraful Român”, anul I, nr. 23, 21 martie 1853, p. 92: „Redacțiunea Telegrafului român primește prenumerațiune la această frumoasă carte”; R., *Literar*, în „Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură”, anul XVI, nr. 11-12, 25 martie 1853, p. 88: „Redacțiunea primește cu toată bucuria prenumerațiunea la opul acest renumit”.

⁶ O simplă parcurgere a listelor de prenumerați inserate la sfârșitul celui de-al doilea volum tradus de Teodor Codrescu ne arată că, la nivelul Moldovei, erau 666 de prenumerați, la care se adăugau 20 din București și 17 din Sibiu. Printre cei dornici de a avea lucrarea se numărau nu doar reprezentanți ai elitelor politice, economice și sociale ale vremii, ci inclusiv „țigani disrobiți abonați: Necul. Angheluță. – Iordachi Angheluță. – Gheorghe Barbu. – Irina Țiganca”. Vezi *Coliba lui Moșu' Toma sau Viața negrilor în sudul Statelor-Unite din America* de Mistress Harriet Beecher Stowe. Traducere de pe a lui Léon Pilatte, de T. Codrescu. Cu o ochire asupra Sclăviei de M. Kogălniceanu. Tomul II. Iași. Tipografia Buciumului Român. 1853, p. 389–396.

⁷ Paul Cernovodeanu, Ion Stanciu, *op. cit.*, p. 142.

aceasta s-a și făcut însă prețul unui exemplar a crescut cu 1 fl. 4 cr. m.c.”⁸. În cursul lunii iulie, la București, „Vestitorul românesc” al lui Zaharia Carcalechi își anunța la rândul său abonații că „a ieșit de sub tipar *Coliba lui Moș Toma* în 2 vol. ilustrate”⁹.

Au existat însă și unele nemulțumiri legate de întârzierea distribuirii exemplarelor și de respectarea angajamentelor asumate de către editorii ieșeni. Astfel, în data de 15 iulie 1853 apărea, în „Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură”, un articol semnat „Un amator de literatură națională”. După ce lăuda inițiativa traducerii în limba română a romanului și sublinia ecourile favorabile ale acestuia în paginile gazetei „Augsburger Allgemeine Zeitung”, respectivul semnatar arăta: „Acest roman s-a tradus și pe română în Moldavia, și traducerea a și eșit de subț teasc. Prețul ei cu icoane stampate cu stampe de la Paris: e 3 fl. 6 cr. m.c. – Noi gratulând D. traducătoriu al acestui faimos roman, ne-am bucura dacă ni l-ar subministra cât mai curând celor ce voim a-l avea, sau ne-ar arăta calea cea mai facilă prin care ni l-am putea câștiga”¹⁰. În data de 9 septembrie 1853, în paginile „Gazetei de Transilvania” erau publicate rândurile trimise de un român trăitor la Viena, prin intermediul cărora acesta arăta că aștepta de mai bine de trei luni să-i parvină lucrarea pentru a cărei achiziție plătitise: „Încă în luna lui Mai primii înștiințare despre primirea prețului prenumerațiunei pentru *Coliba Moșului Toma*, totuși cu durere te înștiințies că cu cât mai setos o am așteptat cu atâta mai anevoie o căpătăm, ba și speranțea mi-o am pierdut auzind, că a eșit și a treia edițiune, și noi totuși nu o căpătăm. Oare ce poate fi cauza?”¹¹. Într-o notă atașată acestei semnalări din Viena, cei din redacția „Gazetei de Transilvania” arătau că lui Teodor Codrescu îi fuseseră deja trimise mai multe semnale pentru a nu întârzia expedierea exemplarelor necesare¹².

În afara traducerii și a publicării romanului scris de Harriet Beecher Stowe, un alt aspect de interes este reprezentat de studiul introductiv al lui Mihail Kogălniceanu. Intitulat *Ochire istorică asupra sclaviei*, a fost considerat, pe bună dreptate, un adevărat „studiu de istorie socială”¹³, Kogălniceanu având un excelent pretext pentru a se referi la anumite realități ale timpului din principatul Moldovei –

⁸ „Telegraful Român”, anul I, nr. 45, 10 iunie 1853, p. 177; *Novissimu*, în „Gazeta de Transilvania”, anul XVI, nr. 47, 13 iunie 1853, p. 179: „Coliba lui Moșu Toma a eșit de sub tipar, și că cu stampele ce sosiră de la Paris, se suie prețul cu 1 f. 4 cr. m.c. la esemp.”.

⁹ *Bibliografie*, în „Vestitorul Românesc”, anul XVIII, nr. 57, 18 iulie 1853, p. 228.

¹⁰ Un amator de literatură națională, *Literar*, în „Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură”, anul XVI, nr. 28, 15 iulie 1853, p. 208. La sfârșitul rândurilor semnate de „amatorul de literatură națională” se află un paragraf între paranteze rotunde, aparținând probabil redacției: „(La aceste mai adăugăm pentru încunoscinițarea DDlor prenumerați la opul acesta, ce s-a tradus prin Domnul *Teodor Codrescu* în Iași Moldaviei, cum că DDSale au de-a aștepta espeduirea exemplarelor prenumerate, de-a dreptul din Iași de la numitul Domn, fiind puse la cale din partea redacțiunei toate cele de lipsă spre a se primi numitul op; despre care sosind esemplare de vânzare și la librerie d-aici nu vom lipsi a avisa pe onoratul public la timpul seu.)”.

¹¹ „Gazeta de Transilvania”, anul XVI, nr. 72, 9 septembrie 1853, p. 279.

¹² *Ibidem*.

¹³ D. Simonescu, *Un studiu necunoscut de istorie socială al lui Mihail Kogălniceanu, gătit de cenzură*, în „Studii. Revistă de Istorie”, anul VIII, nr. 5-6, septembrie-decembrie 1955, p. 138.

„Sclăvia la antici, șerbă din timpul de mizloc, Trata [tratamentul – n.n.] și soarta Negrilor în timpurile moderne, aceasta va fi sugetul tratatului nostru, cu un diosăbit capitol pentru ȋgani [îngroșat în text – n.n.], singurii sclavi ce o națiune cristiană mai are astăzi în Europa...”¹⁴. Astfel, este înfățișat lectorului un istoric al sclaviei din antichitatea greco-romană până în veacul al XVIII-lea. Însă, tocmai din cauza abordării aspectelor specifice principatelor, a trimerilor implicite ale lui Kogălniceanu la realitățile vremii, studiul a fost brusc întrerupt de cenzură exact la „expunerea evenimentelor din anul 1749 din Moldova, la jumătatea cuvântului «eman-cipație» (este vorba de opoziția boierilor la emancipația vecinilor)”¹⁵.

În afara ediției pe care a îngrijit-o Teodor Codrescu, în Moldova a apărut încă o traducere a romanului, tot în anul 1853. Este vorba despre „*Bordeiul unchiului Tom sau Viața Negrilor în America* de Miss Harriet Beecher Stove. Tradus din franțuzește de Dimitrie Pop. Profesor”, ediție tipărită la Tipografia Institutului Albinei. Din câte se pare, varianta aceasta a intrat în circulație chiar înaintea celei a lui Codrescu – într-un anunț din „Gazeta de Moldavia” din data de 12 martie 1853 se arată că: „La Institutul Albinei s-a publicat *Bordeiul unchiului Tom* sau *Viața Negrilor în America* de Miss Harriet Beecher Stove tradus în limba română de D. Profesor Dimitrie Pop. Broșura I. Uvraj ilustrat cu 50 stampe, foarte frumos lucrate la Paris, și împărțite în broșure. Prețul subscrierei este de trei douzeci [lei – n.n.], plătiți la primirea fiecăreia broșure”¹⁶.

Această situație a fost confirmată ulterior. Astfel, într-un articol nesemnat, apărut tot în „Gazeta de Moldavia”, la 28 mai 1853, dar identificat ca aparținându-i lui Gheorghe Asachi¹⁷, intitulat sugestiv *Bordeiul unchiului Tom și Coliba Moșului Toma*, după ce sublinia importanța aparte a romanului pentru realitățile vremii, redactorul „Gazetei de Moldavia” se referea și la chestiunea traducerii și a tipăririi celor două ediții în limba română, precizând care a fost ordinea apariției și trasând, apoi, o interesantă paralelă cu situația existentă în principatele extracarpătice: „*Unchiul Tom* cel întâi a ieșit din bordeiul său, nu târziu s-a arătat *Moșu Toma* la ușa colibe sale, ca niște străini unul de altul și numai întâlnindu-se în a lor cale, și împărțându-și istoria lor se vor recunoaște că sânt gemeni a unei mame, cu atâta deosebire numai, cât natura, în a ei capriții, a întipărit tutulor creațiilor sale și acelor de artă, a nu fi în lume două perfect ecvale [egale – n.n.]. Istorisirile *Unchiului* cât și a *Moșului*, sânt atât de noă [noi – n.n.], interesante, variate și sentimentale, că nu le putem de agiuns admira și lăuda, dorind ca de plăcerile lor să se împărțasească tot Românul, ce se onorează cu titlul de filantrop și de favoritor literaturii naționale, spre a căpăta despre o parte cetitorul un nutreț moral, ear despre alta ca DD.

¹⁴ M. Kogălniceanu, *Ochire istorică asupra sclăviei*, în *Coliba lui Moșu' Toma sau Viața negrilor în sudul Statelor-Unite din America* de Mistress Harriet Beecher Stowe. Traducere de pe a lui Léon Pilatte, de T. Codrescu. Cu o ochire asupra Sclăviei de M. Kogălniceanu. Tomul I. Iași. Tipografia Buciumului Român. 1853, p. XIV.

¹⁵ Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 138–139.

¹⁶ *Bibliografie*, în „Gazeta de Moldavia”, anul XXV, nr. 21, 12 martie 1853, p. 88.

¹⁷ A se vedea, pentru aceasta, Gheorghe Asachi, *Opere*, vol. II, București, Editura Minerva, 1981, p. 636–637, 881.

traducători să afle o recompensă a ostenețelor sale [corect *lor* – n.n.], mai ales că Moldo-Românul va afla în unele episoade, o nenorocită asemănare între soarta Negrilor din America și a celor de la noi. Adevăr este că, de consfințeau talentul lor la două deosebite lucrări, familia noastră literară, până acum cam stearpă, pre lângă Moș și Unchi, s-ar fi împoporat și de niscai nepoți giuni, cari în asemănarea Apostolilor, au menire a răspândi prin lumea Română, sămânța cea mântuitoare a evlaviei, a cunoștințelor pozitive, a patriotizmului și respectul legilor, a cărora practică asigură fericirea publică și cea individuală”¹⁸.

Apariția, în spațiul românesc, a lucrării *Coliba unchiului Tom* s-a produs în timpul ultimei faze a dezbaterii publice referitoare la necesitatea dezrobirii Țiganilor¹⁹. Este de la sine înțeles că, în planul moral și al sensibilităților publice, a constituit un argument de o anumită greutate, pe care susținătorii emancipării nu s-au sfiit să-l utilizeze, cea mai bună dovadă în acest sens fiind constituită chiar de studiul introductiv al lui Mihail Kogălniceanu, menționat anterior. Cu toate acestea, în ciuda numeroaselor raționamente de ordin social și umanitar, pliate pe discursul modernizării imperative a structurilor societății românești, au existat și personalități care, fără a se lăsa impresionate de pledoariile partizanilor dezrobirii și de proiecții literare precum *Coliba unchiului Tom*, au manifestat rezerve, uneori destul de serioase, referitor la beneficiile sociale și economice ale unei asemenea decizii. Printre cele mai cunoscute voci în această privință au fost prințul Nicolae Suțu, postelnicul Manolachi Drăghici și spătarul/publicistul Nicolae Istrati. Reticențele lor, exprimate atât prin viu grai, cât și în scris, vizau, după cum s-a arătat deja în literatura de specialitate de la noi, aproape exclusiv partea practică a chestiunii și nu incriminau esența pozitivă a actului în sine²⁰. Astfel, era reliefată lipsa unei viziuni de perspectivă, care să treacă de viitorul imediat, fiind implicit adusă în discuție dificultatea unei integrări ulterioare armonioase în societatea românească a robilor eliberați²¹. Se adăugau, la aceste aspecte, opiniile conform cărora o parte destul de importantă dintre robii Țigani erau totuși mulțumiți cu statutul lor social și nu erau deloc pregătiți pentru un viitor în care, deși liberi, nu aveau nici o perspectivă economică și socială clară²². Desigur, tuturor acestor rezerve mai mult

¹⁸ *Bordeiul Unchiului Tom și Coliba Moșului Toma*, în „Gazeta de Moldavia”, anul XXV, nr. 42, 28 mai 1853, p. 169. Totodată, într-o notă explicativă a titlului articolului, Asachi a arătat următoarele: „Moș și Unchi în limba Română [sunt] cuvinte sinonime și însemnează un titlu familiar ce un giune dă altei persoane mai anuoase [vârșnice – n.n.]: Moș Ioane, Uncheșule vino încoace! – De asemenea sânt sinonime Coliba și Bordeiul, cea întâi de origine grecească, a doua de cea romană”.

¹⁹ După cum se arată în studiul cercetătoarei Raluca Tomi, această ultimă fază ar fi debutat în anul 1850, „când în Țara Românească domnitorul Barbu Știrbey decide ca robii particularilor să fie răscumpărați de către stat și că nici o familie de Țigani nu mai putea fi despărțită prin «dar sau prin vânzare»” – Raluca Tomi, *Mișcarea aboliționistă din principate și impactul ei asupra legislației de dezrobire (1849–1856)*, în „Revista Istorică”, tom XXI, nr. 1–2, 2010, p. 65.

²⁰ *Ibidem*, p. 70–71.

²¹ *Memoriile Principelui Nicolae Suțu mare logofăt al Moldovei 1798–1871*, București, 1997, p. 238–239.

²² O situație elocventă pentru acest aspect a fost descrisă de Vasile Alecsandri, care a relatat astfel modul în care au reacționat robii săi Țigani de la Mircești atunci când le-a comunicat că sunt

sau mai puțin întemeiate, care porneau de la realități ale vremii, trebuie să le alăturăm vechile rivalități politice și criticile care, în 1855–1856, contribuiau la acuzarea lui Grigore Ghica pentru faptul că a ignorat procedurile normale de discutare și de adoptare a legii, ca un adevărat „dictator” și „autocrator”²³.

Însă asupra chestiunilor legate de necesitatea emancipării țăganilor exista, în acea perioadă, și o altă perspectivă, specifică în primul rând anumitor cercuri din apusul Europei, ulterior însușită și promovată și printre partizanii autohtoni ai emancipării, perspectivă mai puțin cunoscută și reliefată în literatura noastră de specialitate. Astfel, diferite personalități, precum Élias Regnault și Paul Bataillard, efectuau o interesantă paralelă între aspirațiile naționale ale românilor și situația în care se găseau robii țăgani. În vreme ce Bataillard arăta, în 1849, că țăganii puteau fi considerați „negrii acestui ținut” (*les nègres de cette contrée*), iar Moldova și Țara Românească erau singurele țări din lume în care țăganii aveau condiția de robi²⁴, Élias Regnault se referea nemijlocit, cu puțin timp înainte de actele de emancipare din 1855 și 1856, la perspectiva menționată anterior: „Moldo-Valahii cer Europei să fie repuși în posesia drepturilor lor. Au dreptate fără îndoială. Dar pentru a merita libertatea, trebuie să redea libertatea celor născuți pe același pământ cu ei”²⁵.

liberi: „Surprinderea lor s-a manifestat printr-o exclamare sălbatică și bucuria lor printr-o mie de sărituri deșănțate, ca oamenii mușcați de tarantela. Vreo trei bătrâni au început a plânge și a-mi zice: «Stăpâne, stăpâne cu ce ți-am greșit noi să ne urgisești astfel, păcătoșii de noi! Ne faci slobozi? Cine o să se îngrijească, cine o să ne îmbrace, cine o să ne cunune, cine o să ne îngroape?»” (Octav Gh. Lecca, *Istoria țăganilor*, Caransebeș, 1898, p. 84–85, apud Raluca Tomi, *op. cit.*, p. 68–69).

²³ Manolache Drăghici, *Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani până în zilele noastre*, vol. II, București, 1999, p. 347–348: „Spre a-și face numele nemuritor, după cum zicea Măria Sa, a dispus emanciparea robilor boierilor, nu prin Adunarea și consfătuirea obștească a proprietarilor mici sau mari, așa după cum era obiceiul din vechime pentru desființarea unor astfel de privilegii, ci printr-un Decret hotărât de dânsul ca un dictator, prin care se ridica dreptul de proprietate. Această măsură a provocat o mare nemulțumire în rândul nobilei obști, mai ales din cauza modului în care a fost adoptată această măsură care a lovit în ambiția aristocrației care era întotdeauna măgulită de către stăpânitori în asemenea împrejurări, precum și în îndemânarea și gospodăria lor. Eliberându-i dintr-odată pe toți oamenii curții, boierilor nu li s-a mai dat timp pentru a se reorganiza fiecare cu chibzuință și în interesul său gospodăresc. Ori dacă aceste măsuri se luau prin participarea boierilor, milioane de obligații nu ar fi împovărat Statul, pentru că atrași de bunăvoința lui vodă și de libertatea de a hotărî fiecare după chibzuința sa, ar fi deliberat asupra acestui proiect de binefacere, ajungând negreșit la o proșforă generoasă, căci așa este caracterul românului”.

²⁴ Paul Bataillard, *Nouvelles recherches sur l'apparition et la dispersion des Bohémiens*, Paris, A. Franck, 1849, p. 21: „La Valachie et la Moldavie réunies contiennent environ deux cent cinquante mille Bohémiens. Tous y sont esclaves, ou du moins l'étaient-ils il y a dix ans, à l'exception d'une classe indisciplinée et peu nombreuse (celle des *Netots*), qui ne s'est répandue, dit-on, dans les deux principautés qu'à une époque toute moderne. Il faut ajouter qu'on n'y jamais connu d'autres esclaves qu'eux; c'étaient les nègres de cette contrée. De plus, la Moldavie et la Valachie sont les seuls pays du monde où les Bohémiens aient été réduits en esclavage”.

²⁵ Élias Regnault, *Histoire politique et sociale des Principautés danubiennes*, Paris, 1855, Paulin et Le Chevalier, p. 345: „Les Moldo-Valaques demandent à l'Europe à être remis en possession de leurs droits. Ils ont raison sans doute. Mais pour mériter la liberté, ils doivent rendre la liberté à des hommes nés sur le même sol qu'eux, possesseurs du sol avant eux et qui, plus qu'eux, ont droits à une indemnité pour toutes les afflictions de la servitude”.

Traducerea și publicarea romanului *Coliba unchiului Tom* au avut, însă, și alte urmări, anume în planul așa-zisei literaturi de imitație de la noi. Un singur exemplu aici – sub influența ideilor cuprinse în această lucrare, un scriitor precum V.A. Urechia a oferit publicului romanul *Coliba Măriucăi*, în care descrie destinul unui rob, Vasile Țiganul. Cu oarecare mândrie locală și un dram de vanitate personală, V.A. Urechia arăta, în cel dintâi volum al *Operele complete*, apărut în 1883: „Marele resunet ce avu în lume coliba lui Oncle Tom, de dna Becherstown m-a îndemnat să scriu Romanul de țigani al lui Vasile sau Coliba Măriucăi. [...] lectura «*Colibei Măriucăi*» mi-a valorat laude de la însuși reposatul neuitat Domn al Moldovei M.S. Grigorie Ghica... Cine știe dacă la actul cel mare al Emancipărei robilor, al gloriosului domn, nu va fi contribuit cât de puțin și lectura nedreptăților suferite de bietul Vasile Țiganul, din Coliba Măriucăi?”²⁶.

Indiscutabil, publicarea romanului *Coliba unchiului Tom* în limba română, în anul 1853, a avut un impact aparte la nivelul mentalităților din spațiul românesc al vremii. Atât în principatele extracarpătice, cât și în Transilvania, trebuie avut în vedere nu doar contextul social de atunci, ci și perspectiva națională la care se făcea în subsidiar trimitere, în condițiile în care Moldova și Țara Românească se aflau sub protectorat rusesc, iar românii transilvăneni cunoșteau rigorile absolutismului austriac și continuau lupta pentru menținerea și afirmarea reperelor identitare naționale.

Se mai făcuseră destule traduceri până atunci în Moldova și Țara Românească, precum și în Transilvania, mai fuseseră difuzate lucrări cu un anumit impact la nivelul unor segmente ale publicului cititor. Însă niciodată până în anul 1853 nu s-a înregistrat un asemenea interes față de o carte care, fără puțință de tăgadă, a avut un rol al său în planul discuțiilor și interogațiilor privind realitățile sociale ale vremii și, de ce nu, în răscolirea unor conștiințe.

AN EDITORIAL EVENT IN THE PRINCIPALITY OF MOLDAVIA IN 1853 – *UNCLE TOM'S CABIN*

Abstract

The translation and the publication of the novel written by Harriet Elisabeth Beecher Stowe, *Uncle Tom's Cabin*, in Moldavia in 1853 had a special echo and an important impact on the mentalities of the time within the entire Romanian space. The significations of this enterprise were both literary and social, political, and national. Thus, the American writer's work led, to a certain extent, to an increase of the public debate regarding the necessity of the Gypsies' emancipation in Moldavia and Wallachia, but it also implied some references to the situation that the Romanians had to endure at that time – the two extra-Carpathian principalities were under Russian protectorate and the Romanians in Transylvania were trying to continue their fight to maintain and to affirm their national identity.

Keywords: editorial event, the Principality of Moldavia, Mihail Kogălniceanu, emancipation of the Gypsies.

²⁶ V.A. Urechia, *Opere complete. Novele, Cugetări, Foiletoane, Bibliografii, Varia*. Seria E. Tomul I, București, Tipografia Curții Regale, 1883, p. 412–413.